

Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinde Sözlü-Yazılı Kültür Unsuru Olarak Masal Algısı

Mehmet Ali AKKAYA*

Coşkun POLAT**

*“Masallar çocukken uyuyana kadar,
büyüyünce uyanana kadarmış.”*

Cezmi Ersöz

Öz

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinin başında bireysel ve toplumsal her türlü yapıp etmelerini aktarabilme becerisi yer alır. Bu beceri insana özgü kültürel mirasın biriktirilmesini ve devamlılığını da sağlamıştır. Sözlü anlatım çok uzun bir dönem bu ayrıcalığın tek aracı olarak kalmış ve değerini hep korumuştur. Yazının bulgulanması ile birlikte yalnız yeni ve daha etkin bir araç ortaya çıkmamış, aynı zamanda kültürel yaşam ve bu yaşamı aktarılır kılan bilgi kaynakları da hızla başkalaşmıştır. Değişimin günümüzde farklı düzeylerde hala devam ettiği bu süreçte, hem sözlü hem de yazılı kültür unsuru olmayı başarabilmiş az sayıdaki kültür ürünlerinden biri de masallardır. Bu çalışmada; uluslararası literatürde en yaygın ve yalın bilgi kaynaklarından biri olduğu kabul edilen masalların Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri tarafından nasıl algılandığının ve ne derecede bilgi kaynağı olarak kıymetlendirildiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket 131 Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencisi ile paylaşılmış, elde edilen sonuçlar “kültürel birikim ve bilgi kaynaklarındaki yazılı olandan elektronik ortamda olana doğru hızlı evrilme, masalların ‘z nesli’ tarafından daha az fark edilmesine neden olmaktadır ve bu etki her yeni kuşakta çok daha belirgindir” şeklinde oluşturulan araştırma hipotezini doğrulamıştır. Oysa masallar anlatı biçimleri, kurguları ve bize düşündürdükleri ile bilgi kaynağı formunun ve zamanın ötesinde anlam ve derinliği olan bilgi kaynaklarıdır. Sözlü ve yazılı kültürün bu en eski ve en parlak yıldızının gerçek değerini en hızlı fark etmesi gerekenler ise şüphesiz bugünün ve geleceğin bilgi profesyonelleridir.

Anahtar Kelimeler: Masal, sözlü kültür, yazılı kültür, bilgi kaynağı, Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, öğrencilerin masal algısı.

* Doç.Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, mali7akkaya@gmail.com

** Prof.Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, polatcoskun@gmail.com

Geliş Tarihi - Received: 16.02.2018

Kabul Tarihi - Accepted: 22.03.2018

The Perception of Tale as an Oral-Written Cultural Factor in Information and Document Management Department of Çankırı Karatekin University

Abstract

One of the most important features that distinguish human beings from other living things is the ability to convey all kinds of individual and social actions. This ability has also provided the accumulation and continuity of human-specific cultural heritage. Oral expression has been the only instrument of this privilege for a very long time and always preserved its value. With the invention of writing, not only a new and more effective tool emerged, but also cultural life and information sources that making it transmittable have rapidly changed. In this process where change still continues at different levels, tales are one of the few cultural products that succeeded in being an element of both oral and written culture. This study aimed at revealing how students of Information and Records Management Department in Çankırı Karatekin University perceive tales, which in the international literature are considered as one of the most common and simple source of information, and to what extent they are valued as an information resource. Within the scope of the study a questionnaire was applied to 131 students of Information and Records Management Department and. The results obtained confirmed the research hypothesis stating that there is a rapid evolution towards electronic contexts in the cultural accumulation and information sources, which leads to less attention of 'z generation' and this effect is much more specific in each new generation. Tales, however, are sources of information with forms of narrative, construction and thought having a meaning and depth beyond the form of information resource and time. It is the information professionals of today and tomorrow that need to realize the real value of this oldest and brightest star of oral and written culture, as quickly as possible.

Key Words: Tale; oral culture; written culture; information source; Çankırı Karatekin University Department of Information and Management; student perception.

Giriş

İnsanoğlunun bilim ile desteklenen tarihsel serüvenine göre, kendini ifade etme yetisi ve becerisinin bireyi toplumsal bir varlık kılan ayrıcalıklar listesinin en başında yer aldığı kabul edilir. Bu becerinin süreklilik kazanması ise önce insanın kültürel dünyasının filizlenmesini, ardında da gelişmesini ve boyut kazanmasını sağlamıştır. Temelde iletişim üzerine kurulu olan bu süreç, anlatma ve anlamının deviniminden beslenen döngüsel bir enerji ile yaşamsallığını sürdürür. Anlatma, insanın kültürel yaşamı için bir gereksinim olduğu kadar, hayati gereksinimlerin karşılanması için vazgeçilmez bir araçtır (Boyras, 2008: 106). Anlama ise sürecin anlatmayı anlamlı kılan, paylaşılanların iletişime ve kültürel etkinliğe dönüştüğü bölümüdür. 50 bin yıllık bir geçmişe sahip insan odaklı anlatma/anlama

serüveninin iki temel unsuru, sırasıyla sözlü ve yazılı kültür olmuştur. Sözlü ve yazılı kültürün son 6 bin yıldır kol kola devam eden dinamiği, bir yandan bilincin daha yoğun içsellik ve açıklığa doğru ilerleyen modern evriminin bir parçası olurken (Ong, 2003: 210), diğer yandan da bilgi, bilim, teknoloji gibi kavramlara yeni anlamlar ve bakış açıları kazandırmıştır. Yaşanan değişim bilgi kaynaklarını ve bu kaynakları besleyen kültürel yapıp etmeleri de zenginleştirmiştir. Masallar bu sürecin hem sözlü hem de yazılı boyutunda yer alan ve her iki boyutta da sempati kazanan kültür unsurlarından biridir.

Bilgiyi her zaman anlamlı ve değerli kılan temel ayrıcalıkların başında, bireysel ya da toplumsal gereksinimleri yanıtlayabilme becerisi yer almaktadır. Bu beceri aynı zamanda “bilgi en büyük güçtür” aforizmasının gerçekliğini besleyen en önemli kanallardan biridir. Bireyin ya da toplumun gereksinimini karşılayacak bilgiye hangi kaynaktan ulaşılabileceğini kestirmek olanaklı değildir. Bu nedenle her bilgi kaynağı ve bilgi taşıyıcısının insanlık için önemli ve gerekli olduğu kabul edilir. Ancak bazı bilgi kaynaklarının zamanla, değişen bilgi ve bilişim teknolojilerinin etkisi ile gereksinim karşılama değerinde azalmanın olması kaçınılmazdır ve bilgi dünyasının tarihinde bu yönde sayısız örnek vardır. Diğer yandan bazı bilgi kaynaklarının hem değeri hem de sempatisi –kimi zaman özellikle azaltılmak istense de– hiç azalmaz. Bunlardan birisi de günümüzde zaman zaman bilgi dünyasının aktörleri tarafından dahi görmezden gelinse de masallardır. Özellikle bilgi ile bilgi kullanıcısı arasında köprü görevi gören bilgi profesyonellerinin bu gerçekliği görmezden gelme lüksü yoktur. Söz konusu gerçeklikten hareketle; araştırmada geleceğin bilgi profesyonelleri olan Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin masal ve masalın bilgi kaynağı olma/olmama niteliğine ilişkin bakış açılarının ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Çalışmada, dilinin akıcılığı, anlatımının çekiciliği, olaylarının olağanüstülüğü, kahramanlarının kendine has özellikleri ve dünyasının yanı sıra birtakım değer yargılarının kazandırılmasına yönelik verdiği mesajlar ve bu mesajların eğitici işlevleriyle kültür dünyasının geleneksel unsurlarından biri olan ve kütüphane dermelerinde de çokça yer alan masalların bilgi kaynağı olma özelliklerine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Çünkü masallar bu yanı ile özellikle çocuklar için zaman zaman sıkıcı ve hatta itici olabilen formal öğrenmeden bağımsız olarak bilgiyi öğrenmeye ve gereksinim gidermeye dönüştürmelerini sağlayan edebiyat ürünleridir. Genellikle folklorik unsurlarla bezenen masal öğretilerinin, maalesef günümüzün yaygın öğrenme biçimi olan “ezberle(n)me”ye gereksinimi yoktur. Masalların diğer anlatılarda (kitaplarda) çok fazla yer almayan ve okur tarafından sempatik ve ilgi çekici bulunan bu özelliğinden yararlanarak, bireyin örgün ve yaygın eğitimi sürecini destekleyen eğitici ve öğretici bilgi kaynakları olmaları sağlanmalıdır. Söz konusu kimliklendirme, bir yandan masalların önemini ortaya koyarken diğer yandan da masalları bilgi

merkezleri kadar bilgi profesyonelleri açısından da özenle ele alınması gereken bilgi kaynağı unsurları arasına taşımaktadır.

Sözlü ve Yazılı Kültür

Yaşanan deneyimlerin biriktirilerek insanlığın kültürel tarihini oluşturması ve gelecek kuşaklara taşınması iki temel mecra üzerinden yürütülmüştür. Bunlar sözlü anlatım geleneği ve farklı bilgi taşıyıcılarının kullanıldığı yazılı aktarım yöntemidir. Yazı ile kıyaslanamayacak kadar çok daha eski bir geçmişe sahip olan sözlü anlatım geleneği, çağlar boyunca insanın yaşamsal ve zihinsel tecrübelerinin ışığında gelişmiş (Akkaya, 2016: 120), çeşitlenerek çok uzun bir dönem bireyin kendini ifade etmesinin tek aracı olarak kalmıştır.

Sözlü kültürü sürdürülebilir kılan unsur dildir. Dil o kadar sese bağımlı ve temelde söz odaklıdır ki, tarih boyunca konuşulan binlerce dilden sadece 106 tanesi edebiyat üretebilecek derecede yazıya bağlanabilmiştir. Günümüzde konuşulan 3000 kadar dilin ise yalnız 78 tanesinin yazılı geleneği vardır (Edmonson'dan aktaran Ong, 2003: 19). Buna karşın çoğu araştırmacı yazılı anlatımın cazibesine ve aktarım gücüne kapılarak sözlü anlatımı yazılı geleneğin bir çeşidi saymış ya da bilim dünyasının ciddiyetine layık görmemiştir (Ong, 2003: 20). Oysa bilginin ve doğal olarak bilimin temelini oluşturan düşünce, yazı kadar sözün de kaynağı olabilir.

Yazının bulunması konuşmanın cazibesinden ve yaygınlığından bir şey eksiltmemiştir. İlk yazılan ve basılan kitapların, yazının ve basımevinin çok yeni olduğu dönemlerde toplu olarak okunması ve dinlenmesi sözlü-yazılı kültür geleneğinin ne kadar iç içe geçmiş ve bütünleşik bir yapıya sahip olduklarının göstergesidir. Başka bir ifade ile sözlü kültür ile yazılı kültür sanıldığı kadar birbirinden izole değildir (Birkalan-Gedik, 2010: 47). Benzer şekilde kültür kavramını sözlü ya da yazılı geleneğe ait saf bir alan olarak görmek ve yorumlamak, yalnız kültür dünyasına değil toplumsal hayata bakış açımızı da daraltacaktır. Bu yönelim bilgi dünyasını da doğrudan olumsuz etkileyecektir. Buna karşın her iki kültürün kendine özgü yanları vardır.

Sözlü kültür doğaldır, anonimdir, yazarı ve metni yoktur. Ezbere dayanır ve ağızdan ağıza aktarılır. Değişime ve çeşitlenmeye açıktır. Sürekli akış ve dolaşım halindedir. Toplumsal belleğe dayalıdır. İcracı ve dinleyici olmak üzere iki aktörü vardır ve aralarındaki iletişim her zaman canlıdır. Dinleyicinin duygusal olarak olayla ve kahramanla özdeşleşmesi esastır. Eleştirme, yeniden okuma, vb. gibi amaçlarla anlatımın başına geri dönmek olanaklı değildir. Beden dili mutlaka kullanılır. Tekrar ve ritim esastır. Somut duruma bağlıdır. Çözümleme ve irdeleme yoktur. Yazılı kültür yapaydır ve bir teknoloji ürünüdür. Belirli bir yazarı vardır. Metne bağlıdır ve iletim yazı aracılığı ile olur. Okur değişse de metin değişmez. Bireysel

belleğe dayalıdır. Yazar ve okur olmak üzere iki aktörü vardır. Yazar ve okur arasında varsayılmış bir iletişim vardır. Anlatımın istenen bölümüne istenilen sıklıkta ve yoğunlukta geri dönülebilir. Kalıpları yoktur, daha çeşitli ve esnektir. Soyut anlatım beraberinde çözümleme ve irdeleme içerir (Alpaslan, 2002).

Sözlü kültür metinden yoksundur. Bu nedenle düzenli bir biçimde neyin nasıl olduğunu bilmek çok olanaklı değildir (Ong, 2003: 49). Başka bir ifade ile ne anımsıyorsak onu biliriz ve bilgi kaynaklarımız da anımsadıklarımızla sınırlıdır. Bilgi güçlüğü elde edilir ve değerlidir. Sözlü kültürün korunabilmesinin tek yolu insansın aklıdır. Tam bu nokta da toplum doğaüstü olaylar ve kahramanlar, dikkat çekici güzellikler ve yetenekler vb. pekiştiricilerle öğrenilenlerin daha uzun süre akılda kalması ve daha kolay anımsanması yoluna gitmiştir. Söz konusu çabanın ürünlerinden biri olan masalların sözlü kültür unsuru olarak ortaya çıktıkları kabul edilir. Günümüzde kültür dünyasının kutbu olarak kabul edilen Batının sosyal ve kültürel tarihine bakıldığında da masalların gelişiminde iki temel aşamanın olduğu görülür. Bunlardan ilki halkın içinde halk diliyle anlatılarak yaşamını sürdüren “sözlü” masal geleneğidir. Diğer ise daha çok eğitilmiş, okuryazar zümrenin ilgisini çeken “yazılı” ya da “edebi” masal geleneğidir (Özünel, 2011: 61).

Sözlü ve yazılı kültür arasındaki en temel ayrım sözün aktarım, yazının ise aktarımın yanı sıra birikim üzerine kurgulu olmasıdır. Her iki kültürel üretime ve paylaşımına en hızlı uyum sağlayan ve bireyler/toplumlar tarafından kabul gören edebiyat ürünlerinin başında da masal yer alır. Çünkü sözlü kültür ve devamlılığı genelde bünyesinde bulunduğu tüm halka ait bir yetenektir. Oysa yazılı kültürün önce sistematik olarak ortaya konulması, daha sonra da geliştirilmesi ve öğretilmesi gerekir. Masal bu yeni çaba ve gerekliliğin en kolay benimsendiği ve içselleştirildiği mecra olmuştur. Bu nedenle masalı; “yalnız sözlü ya da yazılı”, “belirli bir dönem sözlü daha sonra da yazılı” gibi kültür gelenekleri ve dönemleri içine yerleştirmeye çalışmak sağlıklı değildir. Önemli olan, masallar aracılığı ile verilmek istenen bireysel ve toplumsal geliştirici/dönüştürücü öğretinin aktarımının ne kadar gerçekleştirilebildiğidir.

Masal ve Toplumsal Önemi

İnsanlığın kültür evrimi binlerce yıl yalnız sözlü, daha sonra sözlü ve yazılı aktarım geleneği üzerine inşa edilmiştir. Hatta yukarıda da söz edildiği gibi, geride kalan yüzyılla birlikte bilgisayar ve internet alanında yaşanan gelişmeler bu zincire yeni bir halkayı, elektronik aktarımı eklemiştir. Masal, sözlü kültür alanında olduğu kadar yazılı kültür dünyasında da kendine yer bulup bu yeri kabul ettirebilen nadir anlatı örneklerinden biridir. Bu ayrıcalıklı yanı ile dünya edebiyatını oluşturan en önemli yapı taşlarından bir olarak kabul edilen masallar aynı zamanda her toplumda halkbilimin

(folklorun) en popüler ve eski yıldızıdır. Binlerce yıllık birikimle zenginleşerek duygu ve düşünce aktarımının en etkili yöntemlerinden biri olan masallar hemen her coğrafya ve kültürde bireylerin ve toplumların ortak iletişim araçları olmuşlardır (Akkaya, 2016: iii).

Masallar ile insanoğlunun yollarının ne zaman kesiştiği henüz kesin olarak fikir birliğine varılabilmiş bir konu değildir. Bununla birlikte masalın toplumsal yaşamla birlikte insan hayatının bir parçasına dönüştüğü kabul edilir (Nazlı, 2011: iii). Ancak 18'inci yüzyılla birlikte bilimsel olarak ele alınmaya ve hakkında sistemli yaklaşımlar geliştirilmeye başlanan masallar, toplumların ortak kültür ürünleridir. Zaman ve mekân sınırlaması olmayan olağanüstü kurgu ve kahramanları ile hemen her yaşta insanın ilgisini çeken bu anlatılar zamansız kültür mirası olarak kabul edilirler. Bu nedenle tek bir doğru da ilerleyen evrensel tek bir masal tarihinden söz etmek olanaklı değildir.

Kıssa, destan, hikâye gibi adlarla da anılan ve onlarca farklı tanımı olan masal sözcüğünün Arapça'da "halk dilinde ünlü olan adap ve öğütleri anlatan söz" anlamına gelen *mesel* kelimesinden türediği kabul edilir (Tezel, 1987: 134). Türk Dil Kurumu ise masalları; genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür (Büyük Türkçe Sözlük, 2015) olarak tanımlamıştır. Gerçek ile gerçek üstünün birbirine karıştığı ancak ağırlıklı olarak hayal ürünü olduğu kabul edilen, genellikle düz yazı biçiminde anlatılan ve içinde nadiren de olsa şiirlere yer verilen masalların en belirgin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Boratav, 1995; Eco, 1996; Karaköse, 2003; Aça ve Ercan, 2004; Grimm, 2005; Sakaoğlu, 2012; Warner, 2014);

- Masallar anonimdir,
- Olağanüstü konular vardır,
- Kahramanlar olağanüstü özelliklere sahip olabilir,
- Yer ve zaman belirsizdir,
- Yer ve zamana bağlılık zorunluluğu taşımazlar,
- Genellikle sonunda bir öğüt vardır,
- Masallar genellikle kalıplaşmış bir tekerleme ile başlar ve biter,
- Masallarda olağanüstü varlıklar (cin, peri, dev, melek) bulunabilir,
- Masallarda ulusal ve dini motiflere hemen hiç yer verilmez,
- Masallar didaktik (öğretici) türler olmalarına karşın eğitim amacı genellikle saklıdır,
- Genellikle dostluk, arkadaşlık, iyilik, yardımlaşma, dayanışma, birlik olma, özveride bulunma gibi evrensel nitelik taşıyan durumlara ve erdemlere yer verilir,
- Anlatımı kısa ve yoğundur,

- Genellikle nesir şeklindedir,
- Masal kahramanları fiziksel ve ruhsal derinlikten yoksundur,
- Masalarda neden-sonuç ilişkisi aranmaz,
- Masalların içinde dua, beddua, fıkra ve efsane gibi halk edebiyatının diğer türlerinden örneklere yer verilebilir,
- Masalarda deyim, atasözü, mani, ikileme, yenileme ve pekiştirme sözcükleri sıkça kullanılır,
- Masalların dili sadedir ve farklı yörelerde aynı dilin farklı ağızlarını barındırabilir,
- Anlatımda genellikle öğrenilen geçmiş zaman kipi (mişli geçmiş) veya geniş zaman kipi (-r) kullanılır,
- Masaları anlatan özel kişilere “masal anası” ve “masal ninesi” gibi adlar verilir,
- Masallar genellikle mutlu sonla biter.

Masalların kökeni konusunda üç temel görüşün –mitolojik, Hindolojik ve antropolojik– kaynak alındığı söylenebilir (Seyidoğlu’ndan aktaran Çetinkaya, 2007: 9). Mitoloji okulunun öncülüğünü yaptığı mitolojik yaklaşım, “tarih öncesi görüş”, Hindoloji okulunun bünyesinde olgunlaşan Hindolojik yaklaşım “tarihi görüş” ve Antropoloji okulunun öncülüğünü yaptığı antropolojik yaklaşım “etnografik görüş” olarak da adlandırılırlar (Sakaoğlu, 2002’den aktaran Nazlı, 2011: 7). Söz konusu yaklaşımlar masalların bilimsel temellerle ele alınmaya başlandığı 18’inci yüzyıl ile birlikte ortaya konulmuştur. Oysa masalın tarihi evrimi neredeyse insanlık kadar kadimdir. Bu durum, masalların bir ulusun sözlü ve yazılı kültürlerinin en önemli unsurlarından beslenerek ortaya çıktığı, bu sürecin yerel özelliklerle şekillendiği ve çeşitlendiği gerçeği ile birlikte dikkate alınacak olursa, farklı uluslara ve kültürlerle ait masalların esin kaynağını ve kökenini sınırları kesin olarak belirlenmiş evrensel tek bir teorinin içinde konumlandırmak hem çok zor olacak, hem de gerçeklikten uzaklaşmak anlamına gelecektir (Akkaya, 2016: 8).

Bilgi Kaynağı Olarak Masallar

Masallar temelde bir fikri, düşünceyi vb. muhatabına iletmek hedefi ile kurgulanırlar. Sözlü ya da yazılı olması, dili, zamanı ve kültürü masalların bu asıl varlık nedenini değiştirmez. Temelde toplumsal ve kültürel farklılıkları aşan erdemleri canlı tutmayı amaçlayan öğretisi aynı zamanda masalı bir bilgi kaynağına dönüştürür. Hatta öğretileri, toplumsal sempatileri ve kültürel zenginlikleri ile masallar zamanın ötesinde ve disiplinler üstü bilgi kaynaklarıdır. Bu konuda zaman içinde değişen tek şey bilgi kaynağı niteliği kaybolmadan/kaybedilemeden masalın ve öğretilerinin ne kadar önemsendiği ve ciddiye alındığıdır.

Masallar tekerleme bölümü, asıl masal bölümü ve son bölüm olmak üzere genel olarak üç bölümden oluşur. Tekerlemeler ses ve sözcük

benzerliğinden yararlanılarak oluşturulan yarı anlamlı, yarı anlamsız, hoş söyleyişi olan cümlecikler ya da sözlerdir (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 63). Tekerleme birbirine aykırı düşünceleri, gerçekleşemeyecek durumları bir araya getirerek mantık dışı bir takım sonuçlara varır ve hem şaşırtıcı hem de ilgi uyandırıcı etki yaratır (Duymaz, 2002: 24). Böylece masalın doğasındaki gerçeküstülük, tekerlemeler aracılığı ile bir kez daha ortaya konulmuş olur. Hemen her kültürde masalın asıl masal bölümü ile son bölümünde de tekerlemelerin verildiği masal örneklerini görmek olanaklıdır (Akkaya, 2016: 8).

Masalın ana gövdesini oluşturan asıl masal bölümü, masaldaki olayların kurgulanıp geliştiği kısımdır. Kahramanların, ayrıntıların ve problemlerin anlatıldığı bu bölüm masalın en uzun kısmıdır (Çetinkaya, 2007: 24). Masallar içlerinde barındırdıkları folklorik bilgiler ve kodlar nedeniyle toplumların birer kültürel gen haritası gibidirler. Masalların bu özelliklerinden yararlanarak bir toplum hem ahlak ve erdemler açısından, hem de kadın ve erkeklere biçilen sosyal roller gibi normatif kurallar konusunda eğitilebilir (Özünel, 2011: 60). Genellikle masal okuyucusunu/dinleyicisini erdemli insan olmaya yöneltmeye hedefleyen ve toplum için bunun önemini vurgulayan masalın son bölümü, her bireyin farklı çıkarımlar yapabileceği bir kıssadan hisse ile biter. Kıssadan hisse günlük yaşamda kılavuza dönüştüğü ölçüde de masal amacına ulaşmış olur.

Düş kurabilme ve gülümseyebilme yetisi insanı diğer canlılardan ayıran özellikler arasında yer alır. Çocuk ya da yetişkin olsun, insan düş kurabilmek, kurduğu düşlerle mutlu olmak ve bu düşlerden cesaret alarak yaşam karşısında daha güçlü olmak ister. Masalları yaratanlar dünyayı kendilerine göre yeniden kurarlar ve sıradan insanlardan krallara, güçsüzlerden çocuklara kadar herkese kendilerine göre bir dünya kurma olanağı verirler (Akkaya, 2016: 11). Bu sayede masal okuyucusunun ya da dinleyicisinin de yaşamı duyumsamasına, sevmesine ve düş kurmasına yardımcı olur (Altan, 1998: 78-79). Pek çok masal okuru ya da dinleyicisi için masallar saf adaletin öyküsüdür (Yüksek, 2010: 118) ve bu insanlara gelecek için hem umut hem de cesaret verir.

Masalı kültürel ve toplumsal yaşam için önemli kılan bir diğer özelliği de merak duygusunu uyandırma becerisidir. Masalın kendine özgü kurgusu içinde masal kahramanları sürekli olarak bilinmeyi bilme, ulaşılmaz olanın yerini öğrenme ve bulma merakı içindedirler. Bu merak okuyucuya ya da dinleyiciye de doğrudan yansır ve kişi farkında olmadan masalın kahramanlarından birine dönüşür. Masal ile uyarılan merak dürtüsü insanın günlük yaşam da merak duygusunun canlı kalmasına kolaylaştıracak ve bu da çocuk ya da yetişkin olsun insanın yaşamda daha başarılı olmasına katkı sağlayacaktır (Akkaya, 2016: 12). Bu katkı aslında insanın bilgilenmesidir.

Kişisel kitaplıkların yanı sıra her türde büyüklükteki bilgi merkezlerinin koleksiyonunda kendine yer bulan masallar başlangıçta büyükler için yaratılmış, insanların dertlerini, tasalarını, ümitlerini ve sevinçlerini anlattıkları bir araç olmuştur. Zaman içinde olağanüstü kurguları, zengin hayal dünyası ve yalın dili ile çocukların da ilgisini çekmiştir ve bugün daha çok çocukların dünyasına ait bir edebi tür olarak kabul edilmektedir. Masala hem yetişkinlerin hem de çocukların dünyasında saygınlık kazandıran en önemli yan, dinleyicisini ya da okurunu masalın olağanüstü dünyasına çekme becerisidir. Çünkü insan yazarın ya da anlatıcının kendi dünyasına girmesini değil, kendilerini kendi dünyasına çekmesini ister ve bekler (Altan, 1998: 76). Bu beceri, fark ettirmeden ve bilinçlilik halinin zaman zaman yaratacağı sıkıcılığın ortaya çıkmasına fırsat vermeden insanın/toplumun farklı konularda bilgilenmesini sağlar. Genellikle bilimsel nitelikte olmasa da, söz konusu bilgi bireyin yaşamında mutlaka bir gereksinime karşılık gelecektir. Masalların binlerce yıllık kesintisiz tarihi de masal-bilgi-gereksinim-gereksinimin karşılanması denkleminin doğruluğunu göstermektedir. Bilgi ve Belge Yönetimi disiplinin geleceği olan, bilgi dünyasına ve bilgi kullanımına yön vermesi beklenen müstakbel bilgi profesyonellerinin bu denklemi nasıl yorumladıkları, bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrencilerinin Masal Algısı

Yöntem ve Kapsam

Masal, bilgi kaynağı ve müstakbel bilgi profesyonelleri ilişkisi ile sınırlandırılan araştırmanın amacı; geleceğin bilgi profesyonelleri olan Çankırı Karatekin Üniversitesi (ÇAKÜ) Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin masallara yaklaşımlarının ve öğrencilerin gözünde masalların bilgi kaynağı olarak nasıl değerlendirildiğinin ortaya konulmasıdır. Söz konusu tespit ortaya konulurken, kuşaklar arası bakış açısı farklılığını ortaya koyan verilerle de karşılaştırmalar yapılmıştır. Genel masal yaklaşımımız dikkate alınarak, araştırmanın hipotezi “kültürel birikim ve bilgi kaynaklarındaki yazılı olandan elektronik ortamda olana doğru hızlı evrilme, masalların ‘z nesli’ tarafından daha az fark edilmesine neden olmaktadır ve bu etki her yeni kuşakta çok daha belirgindir” şeklinde kurgulanmış ve ÇAKÜ Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri örneği ile ispatlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada, masalların edebi ve kültürel kimliği ya da folklorik özelliklerinden ziyade, bireyde ya da toplumda bir gereksinime yanıt verebilecek bilgi kaynağı olma durumuna odaklanılmıştır.

Ulusal literatüre yönelik olarak yapılan kapsamlı analiz sonucunda edebiyat, folklor ve bilgi bilim disiplinlerinde masalları bu araştırmanın amaçları doğrultusunda ele alan bir çalışma tespit edilememiştir. Bu yanı ile

ulusal literatürümüz için bir ilk olma özelliği taşıyan çalışmada, birden çok disiplinin materyali olan masallar, “bilgi” kavramı odağında ele alınmış ve bu kapsamda masallar için yeni bir kimlik tanımlaması yapılmıştır.

Çalışmanın, sözlü ve yazılı kültür ile masal odaklı kültürel üretim ve masal-bilgi kaynağı ilişkisinin serimlendiği bölümlerinde betimle yönteminden yararlanılmıştır. Betimleme yöntemi belli bir durumu tespit etmeye yönelik araştırma modelidir. Özellikle sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan betimleme araştırma yöntemi, belirli bir zaman dilimi içinde ortaya çıkan olay, nesne, grup, birey veya durumların var olduğu şekliyle tasvir etmeye çalışan araştırma yaklaşımlarıdır (Neuman, 2007; Karasar, 2015). Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin masallara bakış açısı ve yarattığı algının değerlendirildiği kısımda anket tekniğine başvurulmuştur. İnsanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını ya da tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan araştırma metodu (Thomas, 1998) olarak tanımlanan anket ile büyük gruplardan hızlı veri toplanmasının en işlevsel araştırma tekniğidir. Ankette, çalışmanın amacı doğrultusunda önceden tasarlanmış 8’i evet/hayır yanıtı, 13’ü ise açık uçlu 21 soru kullanılmıştır.

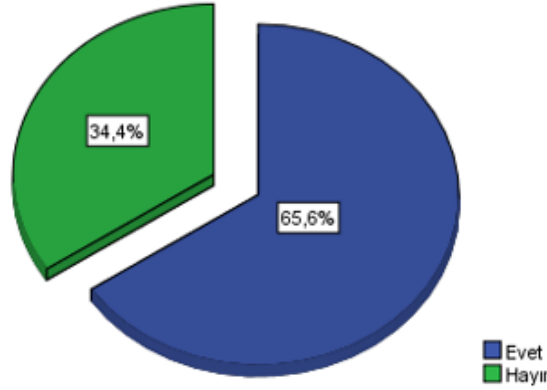
Araştırma kapsamında öncelikle anketin uygulanabilirliğini ölçmek ve olası hataları tespit edebilmek için her sınıftan rastgele seçilen toplamda 20 öğrenciye ön-test uygulanmıştır. Sorulara yönelik genel algının yanı sıra konuya ilişkin görüş ve önerilerin ilk değerlendirmesinin yapıldığı bu sürecin ardından anket sorularında değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Son biçimi ile 21 sorudan oluşan anket, her sınıftan veriler elde edilmesine özen gösterilerek elektronik ortamda (Google Doküman) öğrencilerle paylaşılmıştır. Anketin öğrencilerle paylaşıldığı dönemde Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün toplam öğrenci sayısı 213’tür ve 131 öğrenci ankete yanıt vermiştir. Bu sayı araştırmanın yapıldığı tarihte çalışmanın kapsamını oluşturan örneklem sayısının yarısını (%61,5) geçtiği için, elde edilen verilerin çalışmanın amacını ortaya koymak için yeterli olduğu kabul edilmiştir. 131 öğrencinin katılımı ile elde edilen verilerde önce her soru bağımsız olarak değerlendirilmiş, ardından konuya ilişkin ortak bir bakış açısı ve yorum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ön hazırlığı sırasında hazırlanan anket sorularının öğrencilerin velilerine de yöneltilmesi ve alınan yanıtlar ışığında kuşaklara bağlı olarak algı ve yorum farklılıklarının da ortaya konulması amaçlanmış, ancak yapılan ön-testte ebeveynlerin soruların önemli bölümünün yanıtlarını anımsamadıkları görüldüğü için, araştırmanın kapsamı, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri olarak revize edilmiştir. Ankete verilen yanıtlar ışığında, masallar ile bilgi kaynağı olarak nitelenme durumları arasında sağlıklı ilişki kurulabilmek için masalların sözlü ve yazılı kültür içindeki yeri, masal dünyası ve paylaşım gerekleri de bilgi ve bilgi kaynağı kavramları ile ilişkilendirilerek serimlenmiştir. Elde edilen bulgular anket

sorularına verilen yanıtlara ilişkin istatistiksel verilerle bütünleştirilerek yorumlanmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

Anket kapsamında katılımcılara ilk olarak “Çocukken büyükleriniz tarafından size masal anlatıldı mı?” diye sorulmuştur. Anket katılımcılarının %65,6’sı (86 kişi) çocukken büyüklerinin kendilerine masal anlattığını belirtirken, sadece 45 katılımcı (%34,4) çocukken kendisine masal anlatılmadığını ifade etmiştir. Yanıtların genel katılım içindeki dağılımı Grafik 1’de gösterilmiştir. Çocukluğa dair anıların bir bölümünün unutulabileceği gerçeği dikkate alındığında, “çocukken büyükleriniz tarafından size masal anlatıldı mı?” sorusuna hayır yanıtı verenlerin bir bölümünün kendilerine masal anlatılmış olmasına karşın bunu anımsamamış olabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocukken büyükleriniz tarafından size masal anlatıldı mı?

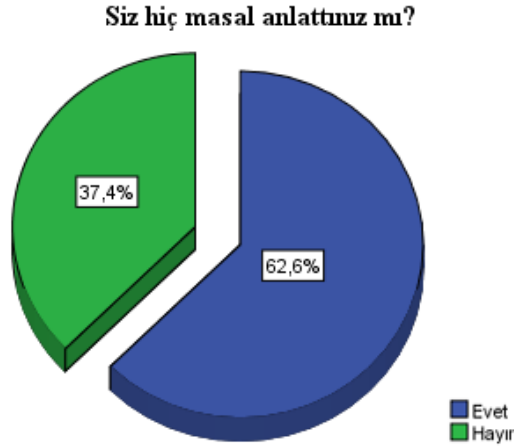

Grafik 1. Çocukken Size Masal Anlatıldı mı?

“Bir önceki soruya cevabınız “Evet” ise size en son ne zaman masal anlatıldı. Masalı ve anlatanı yazınız” cümlesine verilen yanıtlar ise şu şekilde özetlenebilir: Anlatılan masalın zamanı konusunda 5-6 yaş aralığı (41 katılımcı ile %47,67’lik bir orana karşılık gelerek) ön plana çıkmaktadır. “3. sınıftayken” (14 kişi) ve “7 yaşındayken” (11 kişi) zaman belirteçlerinin ise sırasıyla ikinci ve üçüncü ağırlıklı cevap grubunu oluşturduğu görülmüştür. Yanıtlara göre 81 katılımcı için (%94,31) kendisine anlatılan ve anımsanabilen masal dönemi ilkökul çağı ile (11-12 yaş) sınırlıdır. Anımsanan 67 masal anlatıcısı arasında ilk sırada 39 katılımcı yanıtı (%58,2)

ile anneler yer almaktadır. Anne yanıtını sırasıyla baba (7 kişi), abla (6 kişi) ve kuzen (4 kişi) izlerken sadece 3 katılımcının bu soruya “öğretmenim” yanıtını vermiş olması dikkat çekicidir. Öğretmen, öğrenmenin yanı sıra okuma ve anlatma sürecinin de en önemli aktörü olarak kabul edilir. Ancak bu tablo masal aracılığı ile öğretme konusunda öğretmenin öğrenci ile iletişiminin yeter düzeyde olmadığını düşündürmektedir. Kendisine masal anlatıldığını ifade eden 86 katılımcının 17’si anlatılan ilk masalı anımsamadığını belirtmiştir. Anlatılan ve anımsanan masallar konusunda ise ilk sırada Kırmızı Başlıklı Kız (7 kişi) yer alırken, Pinokyo (4 kişi) ile Pamuk Prens ve Yedi Cüceler (5 kişi) ön plana çıkan diğer masalardır. Yanıtlara bakıldığında bu masalları Karga ve Tilki, Külkedisi ve Keloğlan masallarının izlediği görülmektedir. Dünya masal külliyatının en önemli değerlerinden kabul edilen Binbir Gece Masalları (Bu masalların içinde bir bölüm olan Alâeddin’in Sihirli Lambası masalını yalnız bir katılımcı belirtmiş) ile Dede Korkut Hikâyeleri gibi evrensel düzeyde bilinen masalların hiç telaffuz edilmemesi ayrıca dikkat çekicidir.

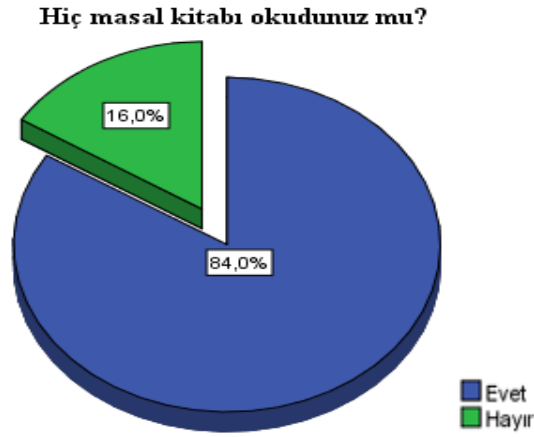
“Siz hiç masal anlattınız mı?” sorusuna katılımcıların %62,6’sı (82 kişi) hayatlarının bir döneminde birilerine masal anlattığını ifade ederken 49 katılımcı (%37,4) başkaları için hiç masal anlatmadığını belirtmiştir. Yanıtların genel katılım içindeki dağılımı Grafik 2’de gösterilmiştir. Güzel, ilgi uyandıran ve içinde verilmek istenen erdemlerin daha kolay içselleştirilebildiği masal anlatıcısı olmak bir beceri gerektirir. Hatta önemli bir alan araştırmacısı bu becerinin bir yetenek olduğunu düşünür. Bu konuda yapılan bilimsel araştırmalar küçük yaşta masal dinleyen bireylerin büyüdüklerinde çok daha başarılı masal anlatıcıları olduğunu, başka bir ifade ile güzel masal anlatabilme yeteneğinin öncesinde iyi bir masal dinleyicisi olma çabası ile geliştirilebileceğini göstermiştir.

Grafik 2. Hiç masal anlattınız mı?

Masal anlattığını söyleyenlere yöneltilen “Hangi masalı ne zaman anlattınız?” sorusuna verilen ayrıntılar incelendiğinde, katılımcıların çoğunlukla lise yıllarındayken bilinen Batı masallarını anlattıkları anlaşılmaktadır. Kırmızı Başlıklı Kız (20 kişi) ve Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler (13 kişi) en çok anlatılan masallar olduğu görülürken, üçer katılımcı tarafından Kül Kedisi, Pinokyo, Hansel ve Gratel, Rapunzel masallarının anlatıldığı ifade edilmiştir. Keloğlan (7 kişi) ve Dede Korkut masalları (1 kişi) da katılımcılar tarafından anlatılan yerli masallar olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların yaşlarının müsait olmasına karşın son dönemde rağbet gören bilim kurgu tarzı masal kahramanlarının hikâyelerini anlattıklarını belirtmemiş olmaları ilginç bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda katılımcıların yalnızca bir tanesi Peter Pan masalı anlattığını ifade etmiştir.

“Masal kitabı okudunuz mu?” sorusunu yanıtlayan 110 anket katılımcısı (%84) masal kitabı okuduğunu ifade ederken, sadece 21 kişi (%16) kendisi ya da başkası için hiç masal kitabı okumadığını belirtmiştir. Yanıtların genel katılım içindeki dağılımı Grafik 3’te gösterilmiştir. Ankete verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, geride kalan dönemde en az bir masal kitabı okuyan katılımcı sayısının en az bir masal anlatan katılımcı sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuç bilgi ve paylaşım sürecinin evrimi ile birlikte düşünüldüğünde, “Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri de kültür paylaşımı ve aktarımı konusunda yazılı ortamı sözlü ortamdaki daha çok bilmekte ve kullanmaktadırlar” şeklinde bir yorum yanlış olmayacaktır.

Grafik 3. Hiç masal kitabı okudunuz mu?

“Masal okudunuz mu?” sorusuna evet yanıtını veren 110 kişinin 109’u zaman konusunda bir açıklamada bulunurken yalnız 1 kişi bu konuda bilgi vermemiştir. Ancak söz konusu 109 kişiden 2’si “bir önceki soruya cevabınız evet ise” uyarısını gözden kaçırmış olacaklar ki bu soruya “masal okumadım” yanıtını vermiş, bu nedenle değerlendirme 107 yanıt üzerinden yorumlanmıştır. 11 katılımcı (%10,28) geçmişte masal okuduğunu ancak en son ne zaman masal okuduğunu anımsamadığını belirtmiştir. Masal okuma geçmişi ile ilgili olarak en çok telaffuz edilen yanıt %12,14 (13 kişi)’lük oran ile “ilkokulda” olurken, bunu 10 kişinin yanıtı olan (%9,34) “ortaokulda” izlemiştir. Katılımcıların geçmişte masal okuma belirtecinin birbirine yakın dağılımlarla 10 yıl önce ile 1 gün önce zaman aralığında değişmektedir. 3 katılımcı tarafından verilen “uzun zaman önce” yanıtını yorumlamanın ise zaman “uzun zaman” algısının bireye göre değişebileceği göz önünde bulundurularak sağlıklı yorumlanamayacağı değerlendirilmiştir. Bu soruya verilen en dikkat çekici yanıtlardan biri de “bugün” cevabı olmuştur. Ancak bu cevabın okunan masalın adı olarak verilen yanıtlardan bazılarının günümüzün popüler roman ve hikâyelerinden olması, en son ne zaman masal okuduğu belirteci ile bugün yanıtı arasında tam anlamı ile sağlıklı bir ilişki kurmayı güçleştirmektedir. Buna karşın, katılımcılar arasında bugün ve hatta geçmişte masalı cazip bir anlatı ya da metin türü olarak kabul etmeyenler kadar, masalı bir hedef kitleme sınırlaması olmaksızın her yaşta keyifle okunabilecek/dinlenebilecek/anlatılabilecek bir edebi tür olarak görenlerin de hatırı sayılır oranda var olduğunu söylemek olanaklıdır.

“Başkasına masal kitabı okudunuz mu?” sorusunu yanıtlayan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin %53,4’ü (70 kişi) en az bir kez başkaları için masal kitabı okuduğunu belirtirken, 61 öğrenci (%46,6) başkaları için hiç masal okumadığını ifade etmiştir. Katılımcıların masal okuma ile başkalarına masal okuma tutumları karşılaştırıldığında, kendileri ve başkaları için masal kitabı okuyanların, yalnız başkaları için masal kitabı okuyanların oranından yaklaşık %50 daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak bu noktada elde edilen verilerden öğrencilerin hangi yoğunlukta kendileri için, hangi yoğunlukta da hem kendileri hem de dinleyicileri için masal kitabı okuduklarını analiz etmek olanaklı değildir.

Başkasına ezbere ve/veya doğaçlama masal anlatma yerine masal kitabı okuma ile ilgili; “Başkasına masal kitabı okudunuz mu?” sorusuna katılımcıların yaklaşık yarısı (%53,4) evet yanıtını vermişlerdir. Başkasına masal kitabı okuduğunu belirtenlerin büyük çoğunluğu (23 kişi) son bir yılda yakınları olan küçüklere masal kitabı okuduklarını belirtmişlerdir. Son 2 (11 kişi) ve 3 yılda (6 kişi) masal kitabı okuyanlar ile birlikte düşünüldüğünde küçüklere kitap okumada masal kitabı tercihinin halen devam ettiği görülmektedir. Bu soruyla ilgili ne zaman masal kitabını okumadığını hatırlamayan yalnızca 3 kişi vardır. Bu yanıtlar üniversite düzeyindeki

öğrencilerin başkasına masal kitabı okuma geleneğini sürdürdüklerini göstermektedir.

“En sevdiğiniz masalı yazınız” talebine 130 anket katılımcısı yanıt verirken, yanıtların ikisi “bir masal kahramanım yok”, diğer ikisi de “en sevdiğim masal kahramanımı hatırlamıyorum” olduğu için 126 yanıt değerlendirmeye alınmıştır. 35 farklı masal, katılımcılar tarafından en sevilen masal olarak nitelenirken, bu noktada “Kırmızı Başlıklı Kız” masalı ön plana çıkmaktadır. 25 katılımcı için en sevilen olan Kırmızı Başlıklı Kızı, 23 kişi tarafından en sevilen masal olarak belirtilen Keloğlan Masalları izlemektedir. Geriye kalan en sevilen masal dağılımı şu şekilde özetlenebilir; Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler (18 kişi), Rapunzel (7 kişi), Pinokyo (6 kişi), Kül Kedisi Sindirella (5 kişi), Hansel ve Gretel (4 kişi), Kibritçi Kız ile Robin Hood (3 kişi), Binbir Gece Masalları, Alâeddin’in Sihirli Lambası, Bremen Mızıkacıları, Deniz Kızı ve Kaplumbağa ile Tavşan (2 kişi). Arılar Ordusu, Karga ile Tilki, Altın Saçlı Kız, Üç Küçük Ayıcık, Ağustos Böceği ve Karınca, Fareli Köyün Kavalcısı, Ormanlar Kralı Aslan, Peter Pan, Güzel ile Çirkin, Andersen Masalları, Alice Harikalar Diyarında, Kar Kraliçesi, Sevdalı Bulut, Çizmeli Kedi, Çirkin Ördek Yavrusu, Çam Ağacı ile Minik Serçe Kuşu, Pollyanna, Küçük Prens, Şirinler, Arete Hime ve Nasrettin Hoca Masalları birer katılımcı tarafından en sevilen masal olarak belirtilmiştir. Yanıtlar dikkate alındığında bazı çizgi filmlerin de katılımcılar tarafından masal olarak algılandığı ve evrensel kimlikli masalların daha çok sevildiği görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin dinledikleri ya da okudukları masallardaki kahramanlardan en çok hangisini sevdiğine ilişkin yöneltilen soruya verilen cevaplar incelendiğinde okudukları ve anlattıkları masallar ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Birden fazla kahramanın yazılabileceği soruya verilen yanıtlarda yerli masal kahramanı Keloğlan (28 kez) en sevilen masal kahramanıdır. Pamuk Prenses (20 kez) Külkedisi (13 kez) ve Kırmızı Başlıklı Kız (11 kez) da en sevilen yabancı masal kahramanlarıdır. Rapunzel, Hansel ve Gratel, Robin Hood, Pinokyo ve Nasrettin Hoca sevilen diğer masal kahramanları olarak katılımcılar tarafından söylenmiştir. Bunun yanında çağdaş masal kahramanlarından Peter Pan 3 defa, Şirin Baba, Zoro, Superman ve Kai katılımcılar tarafından birer kez belirtilmiş olan masal kahramanları olarak dikkat çekmektedir.

“Masal kahramanını çevrenizden biri ile özleştirir misiniz?” sorusu 131 katılımcı tarafından yanıtlanmıştır. Bir masal kahramanının çevremizdeki birileri ile özdeşleştirilmesi o masalın hem anlatısının daha uzun süre akılda kalmasını hem de vermeye çalıştığı kıssadan hissinden daha iyi içselleştirilmesini sağlar. Katılımcıların sadece %37,4’ü (49 kişi) günlük yaşamdan birilerini okuduğu/dinlediği masal kahramanının yerine koyduğunu söylerken, 82 kişi (%62,6) böyle bir özdeşleştirilme

yapmadığını belirtmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen alt başlıklardan biri olmamasına karşın, araştırmaya kaynaklık eden literatür arsında yer alan bir çalışmada masal kahramanlarının daha çok aileden birileri ile özdeşleştirildiği ve tutumun küçük yaştaki masal okurlarında/anlatıcılarında daha baskın olduğu ifade edilmiştir. Anket katılımcılarından yalnız 67 kişinin (%51,1) yanıtladığı bu soruya verilen %68,7 oranındaki (46 kişi) “evet” cevabı “bir masal kahramanının çevremizdeki birileri ile özdeşleştirilmesi o masalın anlatısının daha uzun süre akılda kalmasını sağlar” önermesini doğrular görünmektedir. Buna karşın katılımcıların %31,3’ü (21 kişi) masal kahramanının çevremizden biri ile özdeşleştirilmesinin masalın bizde daha kalıcı olması noktasında etkisinin olmadığını düşünmektedir. Anket kapsamında en az bu sorunun yanıtlanmış olmasının nedeninin insanların masal okurken ya da dinlerken böylesi bir ilişkilendirme kurmaya çok gereksinim duymamaları olduğu değerlendirilmektedir.

Masalın sizde çağrıştırdığı olumlu kavramlar var mı sorusunu 128 katılımcı yanıtlarken, katılımcıların 10 tanesi (%12,8) masalların kendilerinde olumlu kavramlar çağrıştırmadığını belirtmiştir. Masalların kendilerinde olumlu kavramlar ve erdemler çağrıştırdığını düşünen 118 katılımcının %61,86’sı yanıtlarında (73 kişi) doğruluk/dürüstlük erdemine yer vermiştir. Bu çağrışımında, örnek alınan masal kahramanlarının doğruluk ve dürüstlükleri ile ön plana çıkan ve mutlu sona ulaşan kişiler olması etkili unsurdur. Yardımlaşma (%53,12), dostluk (%47,28), bağlılık (%41,11), iyi kalplilik (%33,8), arkadaşlık (%31,71), fedakârlık (%29,37), merhamet (%27,77) ve aileye saygı/bağlılık (%26,21) masalların çağrıştırdığı kavramlar arasında ön plana çıkanlardır. Sevgi, mutluluk, empati kurabilme, cesaret, huzur gibi insana özgü duygusal durumların da çağrışım olarak kavramlaştırıldığı yanıtlar arasında vicdana yer verilmiş olması dikkat çekicidir. Genel olarak masalların kurguları dikkate alındığında insanların insanlarla ilişkileri kadar, insanların diğer canlılarla ve diğer canlıların da birbirleri ile olan ilişkilerinde de vicdani durumlara çokça yer verilmesi bu farkındalığın en önemli nedeni olarak yorumlanabilir. İyiliğin önünde ya da sonunda mutlaka kazanacağı ve iyilikle kötülüğün engellenebileceği yargısı ile özgüvenin başarı için önemli olduğu vurgusu, katılımcıların bu soruya verdiği yanıtlar arasındadır. Masalın okuyan ya da dinleyen hayal dünyasını/hayal gücünü geliştirdiği algısı (39 kişi) ile masalların genellikle mutlu sonla biteceğine olan inanç (27 kişi) da bu soruya verilen yanıtlar arasında yer almış ve katılımcıların önemli bir bölümü tarafından masalın çağrıştırdığı olumlu kavramlar olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların tamamı “Masal anlatıcıları bilgi kaynağı olarak değerlendirilebilir mi?” sorusunu yanıtlamıştır. Soruya %61,8 (81 kişi) oranında “evet”, %38,2 (50 kişi) oranında da “hayır” yanıtı verilmiştir. Bu tablo Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden

mezun olacak geleceğin bilgi profesyonellerinin önemli bir bölümünün masallarla birlikte masal anlatıcılarını da bilgi kaynağı olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Bu kanaatin oluşmasında bilginin ve aktarılmasının evriminden söz edilen derslerde bilginin çok uzun bir dönem sadece sözlü kültürle, ardından da hem yazılı hem de sözlü kültürle aktarılmasının hassasiyetle öğretilmesinin etkisinin olduğunu söylemek çok yanlış olmayacaktır. Çünkü bilgi kayıt ortamı ve bilgi taşıyıcıları da en az bilgi kadar önemlidir. Anketin tamamı ele alındığında soruya hayır yanıtı verenlerin öncelikli gerekçesinin ise sözlü olanın unutulma riskinin daha yüksek olduğuna duyulan inancın olduğu görülmektedir.

“Masal anlatıcıları bilgi kaynağı olarak değerlendirilmeli midir?” sorusuna evet yanıtı veren 81 katılımcının (%61,8) 79’u evet cevabını ayrıntılandırmış, 2 kişi ise açıklama yapma gereği duymamıştır. Masalları bilgi kaynağı olarak değerlendirmek gerektiğini düşünen katılımcıların neredeyse tamamı (%91,17) “anlatılan/okunan kurguda bir bilgi paylaşımı olduğu için masallar da doğal olarak bilgi kaynaklarıdır” şeklinde özetlenebilecek yaklaşımı savunmaktadır. Bu yaklaşım desteklenirken, bireyin kendisinin (örtük bilgisi ile) bir bilgi kaynağı olmasından yola çıkılarak masalın hem sözlü hem de yazılı kültür için önemli bilgi kaynaklarından biri olduğuna vurgu yapılmıştır. Masalların bilgi kaynağı olarak nitelenmesi gerektiğini düşünen anket katılımcılarının yanıtlarının ayrıntılarında yer alan farklı kutuplardaki iki savunu dikkat çekicidir. Bunların ilkinde; masallarda kullanılan yalın dil, sürükleyici anlatım, günlük yaşamda karşılığı kolayca bulunabilen kurgu ve özellikle de içinde barındırdığı “kıssadan hisse” ile bu kıssadan hissenin zorlanmadan özümseyerek insanın yaşamında değişim yaratması masalların bilgi kaynağı olma durumunu ve potansiyelini arttıran bir etikettir. Hemen her türden bilgi merkezinin dermesinde farklı masal örneklerine önemli sayıda yer verilmesi ve bu koleksiyonun kullanıcılar tarafından en çok tercih edilen kaynaklar arasında yer alması da söz konusu yaklaşımın doğruluğunun bir kanıtı olarak yorumlanmaktadır. İkinci savunu grubu için de masallar birer bilgi kaynağıdır. Ancak masallar daha çok hayal ürünü ve doğruluk kaygısı olmayan bir kurguya sahiptirler. Bu özellikleri nedeniyle kuşkuyla yaklaşılması ve bilimsel bilgi ve bilgi kaynakları ile karşılaştırılmaması gereken bilgi kaynaklarıdır. İki yaklaşım birlikte değerlendirildiğinde; masalların geleceğin bilgi profesyonellerinin nazarında bilgi kaynağı olarak değerlendirildiği ancak bilgi ve bilgi kaynakları dünyasındaki pozisyonu konusunda bir fikir birliğinin olmadığı söylenebilir.

“Bilgilenme” amacı düşünüldüğünde, sözlü kültür unsurları mı yoksa yazılı kültür ürünleri mi daha etkilidir? Sorusuna verilen yanıtlar adeta dünyada son 500 yılda yaşanan kültürel değişimin ve bilgi dünyasında devam eden evriminin bir yansımasıdır. Katılımcıların %72,5’i (95 kişi) yazılı kültür unsurlarını bilgilenme için daha değerli ve etkili olarak

tanımlarken sadece 36 kişi (%27,5) bu konuda sözlü kültür unsurlarının daha önemli olduğunu savunmaktadır. Bireysel ve toplumsal bilgilenme ile formel ve formel olmayan öğrenmede yazılı ortam lehine yaşanan yoğunlaşma ve değişim verilen yanıtların temel nedenidir. Bunla birlikte hala çevremiz ve yakın çevremizle olan söze dayalı iletişimimizde bireysel gelişimimiz ve toplumsal başarımız için son derece önemli bilgiler edindiğimizi de görmezden gelemeyiz. Verilen yanıtlar bu bilinçlilik durumunun korunduğunu göstermektedir. Söz konusu bilinçlilik durumu bir bilgi profesyoneli üzerinden paylaşılacaksa bu önemin derecesi daha büyüktür.

Kaynak itibarıyla sözel kültür unsuru olan masallar, geçmişten günümüze gerek sözel gerek yazılı olarak nesilden nesle aktarıla gelmiş eğitici ve öğretici bilgi kaynaklarıdır. Masalların bilgilendirme amacı göz önünde bulundurulduğunda, önceki soruya katılımcılar daha çok yazılı masalların bu amacı yerine getirdiği kanaatini belirtmişlerdir. Hem sözel hem de yazılı unsur olarak bilgilendirmeyi tercih etmiş öğrencilere bunun nedeninin sorulduğu soruya verilen yanıtlar incelenmiştir. Buna göre yazılı kültür unsurlarını daha çok bilgilendirici bulan katılımcılar bunun nedenini en çok “söz uçar yazı kalır” deyişiyle (52 kişi) gerekçelendirmişlerdir. Belirtilen özdeyiş dışında yazılı kültür unsurlarının akılda kalma anlamında daha etkili olacağını belirtenlerle (30 kişi) birlikte düşünüldüğünde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%87,2) bilgilendirme amacı göz önünde bulundurulduğunda yazılı kültür unsurunu tercih nedeni “kalıcı” olduğunu düşünmelerindedir. Bunun yanında doğru aktarım ve erişilebilirlik nedeni ile 7 katılımcı, yazılı olmanın bilimsellik çağrıştırdığı nedeni ile de 6 katılımcı yazılı kültür unsurunun daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bilgilendirmede sözlü kültür unsurunun daha etkili olduğunu belirtenlerin önemli bir bölümünün de (12 kişi) gerekçe olarak kalıcılığa işaret etmesi dikkat çekicidir. Bunun yanında sözel kültür unsurlarının jest, mimik ve diğer hareketler yardımıyla etkili öğrenmeye katkı sağladığı gerekçesi ile daha etkili olduğunu düşünenler çoğunluktadır (23 kişi).

“Sizce masallar (sözlü/yazılı) her nesil için kalıcılığı olan öğretici bilgi kaynağı mıdır?” sorusunu katılımcıların tamamı yanıtlamıştır. Geleceğin bilgi profesyonellerinin %79,4’ü (104 kişi) sözlü veya yazılı masalları zamanı olmayan öğretici bilgi kaynakları olarak görmektedir. En çok sevilen masalların önemli bir bölümünün köklü bir geçmişinin olması ve masalda anlatılanların günümüz dünyasında en azından kurgusal bir karşılığının olmamasına karşın sevilmesi bu yaklaşımı açıklayan bir göstergedir. Diğer yandan katılımcıların %20,6’sının (27 kişi) anlatı türü ne olursa olsun masalların zamansız bilgi kaynağı olarak nitelenemeyeceğini savunması yine aynı yaklaşımın bir sonucudur. Farklı olan ise sadece bakış açısidir. Bu görüşü savunanların en güçlü argümanı, kurgusunda bugünü anlatmayan masalların günümüzün okuru ya da dinleyicisi tarafından doğru anlaşılamayacağıdır. Benzer bakış açısı farklılıklarının her türden bilgi

kaynakları için söz konusu olabileceği dikkate alındığında bu konunun bilgi, bilgi merkezleri ve bilgi profesyonelleri kadar bilgi kullanıcıları için de son derece önemli olduğu söylenebilir.

Sadece bir kişi dışında katılımcıların tamamı (130 kişi) “sizce masallar (sözlü/yazılı) her nesil için kalıcılığı olan öğretici bilgi kaynağı mıdır?” sorusuna verdiği yanıtları açıklama gereği duymuştur. Masalların nesilleri aşan kalıcı ve öğretici bir bilgi kaynağı olamayacağını savunanlara göre bunun en önemli nedeni gerçek dışı olayları konu edinmesi, anlatıcısının/yazarının hayal dünyasından esinlenmiş olması ve öğretmek kadar, hatta bazen bundan daha çok eğlendirmeyi hedeflemesidir. Yanıtlara bakıldığında, sözlü masal paylaşımından söz ediliyorsa masal-bilgi kaynağı örtüşme düzeyinin daha düşük olduğunun değerlendirildiği görülmektedir. Masalları kalıcılığı olan öğretici bilgi kaynağı olarak tanımlayan katılımcılara göre erdemlerin önemine vurgu yapan ve örnek alınan kahramanları, eğitici ve öğretici olan kurgusu ve bireyin demografik özellikleri toplumsal dönemlerle sınırlı kalmayan yapısı masallara bu niteliği kazandırmaktadır. Pamuk Prenses’ten Sinbat’a, Hansel ve Gretel’den Keloğlan’a farklı kültürlerden farklı figürlerin anket katılımcıları tarafından en çok sevilen masal kahramanı olarak ifade edilmesi masalların zamansız öğretici bilgi kaynağı olduklarının bir kanıtı olarak yorumlanabilir. Aynı ya da farklı ailelerin farklı kuşaklarından bireylerin aynı masalları sevmesi ve aynı masal kahramanlarını örnek alması, masalların her nesil için kalıcılığı olan bilgi kaynakları olarak yorumlanmasını kolaylaştırmaktadır. Masalları zamanın ötesinde öğretici bilgi kaynağı olarak niteleyen yanıtların bazılarında, gelişen ve her geçen gün daha çok bağımlı hale gelen teknolojinin, birey ve toplumun parçası olduğu kültürü doğrudan yansıtan ve içselleştirmesini kolaylaştıran masallardan uzaklaştıracağı kaygısının ipuçları görülmektedir. Bu yaklaşım bilgi dünyası ve paydaşları tarafından mutlaka ciddiyle ele alınmalı ve çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Ankete katılan Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin %84’ü (110 kişi) masal kitaplarını kütüphane dermesinin değişmez unsuru olarak görürken, sadece 21 öğrenci (%16) bu türden bir bilgi kaynağının kütüphaneler için olmazsa olmaz nitelikte olmadığını düşünmektedir. Burada çarpıcı olan, öğrencilerin 79,4’ü sözlü ya da yazılı masalları zamanın ötesinde öğretici bilgi kaynağı olarak yorumlarken, söz konusu masal kitabı olduğunda bu türden kitapların bir kütüphane için vazgeçilmez derme unsurları arasında yer alması gerektiğini düşünenlerin %84 oranında olmasıdır. Temelde iki soruda da masalların bilgi kaynağı olduğundan hareket edilmesine karşın aradaki yaklaşık %5’lik farkın kütüphaneler ve sözlü kültür ayrışmasından kaynaklandığı akla gelmektedir. Diğer yandan geleceğin bilgi profesyonelleri olan katılımcıların –geçmişte masalların dünyası ile ilgili yaşadıkları deneyimlerden bağımsız olarak– masallara olan yaklaşımları, bu türden kitapları bilgi kaynağı olarak

önemsedikleri, bilgi merkezleri ve kullanıcıları için anlamlı buldukları şekilde özetlenebilir.

Katılımcıların masal kitaplarının kütüphane dermelerinde değişmez unsur olarak görülmesi ya da görülmemesi durumunun gerekçesine ilişkin yanıtları farklılıklar göstermektedir. Bu konuda hayır diyenlerin (9 kişi) yegâne gerekçesi kütüphane türüne göre durumun değişebileceğidir. Nitekim bu gerekçe ile masal kitabının kütüphane dermesinde olmasının zorunlu olmadığını belirtenler, bir araştırma kütüphanesi türü olan üniversite kütüphanelerinde masal kitaplarının olmayacağı örneğini vermektedirler. Bir kullanıcı hariç gerekçe için “olmak zorunda değil” ya da “olmasa da olur “ gibi genel ifadeler kullanılmıştır. Bir kullanıcı ise gerekçe olarak elektronik ortamda masalların rahatlıkla bulunabileceğini, bunun için de kütüphane dermesinde bulunmasının zorunlu olmadığını ifade etmiştir. Buna karşın masal kitaplarını kütüphane dermelerinin değişmez unsuru görenler çok çeşitli gerekçe belirtmişlerdir. Bu gerekçelerden en dikkat çeken “çocuklar için vazgeçilmez kaynak olduğu, çocuklara ve hatta gençlere okuma alışkanlığının kazandırılmasında önemli kaynaklar olduğu” ifadesi ön plana çıkmakla birlikte, bu konu da verilen “her nesil ve her çağ için değişmez ortak kaynaklar olduğu”, “kütüphanelerin okuma zevki verme gibi bir işlevi de olduğu”, “önemli bir kültür unsuru olduğu” gibi ifadeler de dikkat çekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında hazırlanan ankete verilen yanıtlar ışığında varılan sonuçlar şu şekilde detaylandırılmıştır;

- Katılımcıların tamamı masallar, temel özellikleri ve öğretileri hakkında genel bir fikre sahiptir.
- Ankete katılan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin %65,6’sı masallarla okuma yazma bilmeden önce tanışmıştır. “Kendilerine masal anlatılması” şeklinde olan bu süreçte, masallar öğrenciler için sözlü bilgi kaynaklarıdır.
- Anlatılan masalın zamanı konusunda %47,7’lik bir oranla 5-6 yaş aralığı ön plana çıkmaktadır. “3. sınıftayken” (14 kişi) ve “7 yaşındayken” (11 kişi) zaman belirteçleri ise sırasıyla ikinci ve üçüncü ağırlıklı cevap grubunu oluşturmuştur.
- Anneler katılımcılar için “masal dinlemek” denildiğinde akla gelen ilk karakterlerdir. Babalar, ablalar ve kuzenler anımsanan ve vurgu yapılan diğer masal anlatıcılarıdır.
- Kendilerine anlatılan ve anımsanan masallar söz konusu olduğunda ilk sırada Kırmızı Başlıklı Kız yer alırken, Pinokyo ile Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler ön plana çıkan diğer masallardır.

Katılımcılar masalların hala anımsanıyor olmasında masalı ve kahramanlarını kendisi ile özleştirmesinin ve masaldan kazandığı öğretileri günlük yaşamında sürekli deneyimliyor olmasının etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda en sevilen masal kahramanları Pamuk Prenses, Kül Kedisi ve Kırmızı Başlıklı Kız'dır. Peter Pan ve Superman gibi nispeten daha yeni masal kahramanları da bu listede kendine yer bulmuştur.

- Öğrencilere başkalarına anlattıkları masallar sorulduğunda sırasıyla en çok Kırmızı Başlıklı Kız, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Keloğlan, Kül Kedisi, Pinokyo ve Hansel ve Gratel'in adı verilmiştir.
- Kendilerine anlatılan masallardan çok şey öğrendiğini ve söz konusu masalların büyük bölümünü hala anımsadıklarını (%67,7) belirten katılımcıların %63'ü kendisinin de birilerine masal anlattığını belirtmiştir.
- Masalların yazılı kültür unsuru olarak öğrenciler arasındaki bilinirliği sözlü kültüre oranla daha yüksektir. Katılımcıların %84'ü masal kitabı okuduğunu, bunların da %53,4'ü başkası için de masal okuduğunu ifade etmiştir.
- Öğrencilerin %41,4'ü fırsat bulduğunda hala masal okuduğunu ve eskisi kadar öğretici gelmese de bundan keyif aldığını ifade etmiştir.
- Katılımcıların %87,2'si masalların kendisine olumlu kavramlar ve erdemler çağrıştırdığını belirtmiştir. Doğruluk/dürüstlük erdemi bu noktada en fazla işaret edilen (%61,8) kavramdır. Yardımlaşma (%53,1), dostluk (%47,3), bağlılık (%41,1), iyi kalplilik (%33,8), arkadaşlık (%31,7), fedakârlık (%29,8), merhamet (%27,8) ve aileye saygı/bağlılık (%26,2) masalların çağrıştırdığı kavramlar arasında ön plana çıkan diğer kavramlardır.
- Ankete katılan öğrencilerin %61,8'i masalları bilgi kaynağı olarak görmektedir. Bu nitelirmede masallar hem sözlü hem de yazılı kültürün bilgi kaynağı olarak görülürken, masal kitapları biraz daha ön plana çıkarılmıştır. Yazılı kültür unsurlarını daha çok bilgilendirici bulan katılımcılar bunun nedenini en çok "söz uçar yazı kalır" deyişiyle (52 kişi) gerekçelendirmişlerdir.
- Masalları bilgi kaynağı olarak değerlendirmek gerektiğini düşünen katılımcıların neredeyse tamamı (%91,17) "anlatılan/okunan kurguda bir bilgi paylaşımı olduğu için masallar da doğal olarak bilgi kaynaklarıdır" şeklinde özetlenebilecek yaklaşımı savunmaktadır.
- Geleceğin bilgi profesyonellerinin %79,4'ü (104 kişi) sözlü veya yazılı masalları zamana bağlı olmayan öğretici bilgi kaynakları olarak görmektedir. Kurgusunda bugünü anlatmayan masalların günümüzün okuru ya da dinleyicisi tarafından doğru

anlaşılamayacağını düşünen öğrenciler ise geçmişten gelen masalların bir zamanlar bilgi kaynağı olabileceğini ama günümüzde böyle değerlendirilemeyeceklerini düşünmektedir.

- Masalları kalıcılığı olan öğretici bilgi kaynağı olarak tanımlayan katılımcılara göre erdemlerin önemine vurgu yapan ve örnek alınan kahramanları, eğitici ve öğretici olan kurgusu ve bireyin demografik özellikleri toplumsal dönemlerle sınırlı kalmayan yapısı masallara bu niteliği kazandırmaktadır.
- Ankete katılan öğrencilerin %84'ü masal kitaplarını her türden kütüphane dermesinin değişmez unsuru olarak görmektedir. Bu yaklaşım geleceğin bilgi profesyonellerinin masal kitaplarını bilgi kaynağı olarak önemsediklerini, bilgi merkezleri ve kullanıcıları için anlamlı bulduklarını düşündürmektedir.
- Masalların çocuklar için vazgeçilmez kaynak olduğunun düşünülmesi, çocuklara ve hatta gençlere okuma alışkanlığının kazandırılmasında önemli kaynaklar olarak değerlendirilmesi, her nesil ve her çağ için değişmez ortak kaynaklar olarak görülmesi katılımcılar için masalların bilgi merkezleri için olmazsa olmaz kimliğinin gerekçeleridir.

Anketlere verilen yanıtlar ve yanıtların yorumlanması ile elde edilen sonuçlar, masalların öğrenciler tarafından bilgi merkezleri için zamanın ötesinde, kütüphane kullanıcılarının her zaman ilgisini çeken ve bilgi merkezlerine bağlılıklarını geliştiren kaynaklar olarak değerlendirildiklerini göstermiştir. Elde edilen veriler ve bu veriler ışığında varılan sonuçlar doğrultusunda, –başta bilgi profesyonelleri olmak üzere– bilgi dünyasının aktörlerinin bilgi kaynağı olarak masalları daha doğru ve sağlıklı değerlendirebilmesi için ise şunlar önerilebilir;

- Bilgi merkezlerinin günlük hayatın içinde yaşayan kurumlara ve hatta ev ve iş yerlerinin ardından üçüncü mekâna dönüşebilmesi için eğlenceli yerler olması gerekir. Masallar bilgi merkezlerinin belki de en ilginç, eğlenceli ve okura keyif veren kaynaklarıdır. Özellikle bilgi profesyonellerinin bu ayrıcalığı sürekli canlı tutması, bilgi merkezinin kullanımını, bilinirliğini ve sempatisini arttıracaktır.
- Bir bilgi kaynağının sözlü ya da yazılı olması o bilgi kaynağının değerini azaltmaz. Ancak hem sözlü hem de yazılı olması şüphesiz değerini artırır. Masallar bu türden bilgi kaynağının ve kültür unsurunun en popüler olanlarından. Söz konusu popülerlik özellikle halk kütüphanelerinde mutlaka avantaja dönüştürülmelidir.
- Masalların bilgi kaynağı olarak hak ettikleri değeri görebilmesi için öncelikle bilgi profesyonelleri buna ikna olmalıdır. Bilgi kaynağının bir gereksinimi karşılaması, bu noktada en önemli ikna unsurudur. Masallarda bu ayrıcalığın öğretilde yer aldığı unutulmamalıdır.

- Bilgi profesyonellerinin bilgi kaynakları arasında kendilerine göre bir önem sırası belirlemek koleksiyonun bilgi merkezi için düzenlenmesi açısından son derece önemlidir. Ancak bu önem sırasını kullanıcılar açısından bir genellemeye dönüştürmek doğru değildir. Bu noktada önem ve önceliği belirleyecek olan bilgi kullanıcısının bilgi gereksinimidir. Masallar tarihin her döneminde gereksinim ve önem/öncelik denkleminde her zaman kendine yer bulan kaynaklar olmuştur. Bilgi dünyasının bu gerçekliği unutmama lüksü yoktur.
- Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin eğitim programı içerisinde öğrencilere masalların kültür dünyamız için hala önemini ve saygınlığını koruduğu, bu nedenle bilgi merkezlerinin dermesinde önemli bir rolünün olduğu bilgisi ve bilinci aktarılmalıdır.
- Halk ve çocuk kütüphanelerinde küçüklere kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırma adına masal okuma etkinlikleri düzenlendiği bilinmektedir. Masalın sözlü kültür unsuru olma geleneğinin devamı adına, “masal anlatma etkinlikleri” de kütüphanelerde yaygınlaştırılmalıdır. Çocuk edebiyatçıları, öğretmenler, veliler, kütüphaneciler tarafından anlatılacak masallar, çocukların hayal dünyasını geliştirerek yaratıcı düşüncelerine, erdemli davranışlara karşı meyilli olmalarına, kütüphane ve kitap sevgisi kazanmalarına kalıcı katkı sağlayacaktır.
- Bu araştırma referans alınarak ve geliştirilerek, ülkemizde eğitim veren diğer ilgili tüm bölümleri içerecek biçimde genişletilerek yürütülecek yeni bir çalışma, konuya ilişkin ulusal bakış açısını serimlemesi bakımından son derece anlamlı olacaktır. Söz konusu çalışmanın yaratacağı farkındalık ve kazandıracığı bilinçlilik şüphesiz tüm paydaşlara daha uzun erimli değer katacaktır.
- Özellikle elektronik ortamın yarattığı cazibenin, masalın renkli ve öğretici dünyasının unutulmasına neden olmasına fırsat vermemek, insanın duyuşsal, sosyal ve toplumsal genetiğinin doyurulması ve devamlılığı açısından son derece önemlidir. Bu çabanın başarısı kültürel devamlılığın ve gelecek kuşaklarla paylaşımın da başarısı olacaktır. Söz konusu süreçte sorumluluk üstlenmesi beklenen kurumlardan biri de bilgi merkezleridir. Bu sorumluluğun yerine getirildiğinin görülmesi bilgi merkezlerinin toplumdaki saygınlığını arttıracaktır.

Son söz olarak; bilgi merkezlerinden temelde beklenen, her türden bilgi kaynağı ile bilgi kullanıcısını en doğru zamanda buluşturmadır. Bu noktada asıl başarı, yararlanılan bilginin kullanıcısına ne kattığı ve öğrettiği ise masalların yer almadığı bir bilgi ve bilgi merkezleri dünyası düşünülemez. Unutmamak gerekir ki, her yaştan herkesin masallardan öğreneceği bir kıssadan hisse mutlaka vardır.

Kaynakça

- Aça, M. ve Ercan, A. M. (2004). Anonim halk edebiyatı. *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (ss. 113-168). M. Ö. Oğuz (Ed.). Ankara: Grafiker.
- Akkaya, M. A. (2016). *Binbir Gece Masallarında kitap ve kütüphane motifi*. İstanbul: Hiperlink.
- Alpaslan, G. G. (2002). Yüzyıl yazılı anlatılarında sözlü kültür etkileri. 21 Haziran 2017 tarihinde <http://kenanyucel.blogcu.com/sozlu-kultur-yazili-kultur-gonca-gokalp-alpaslan/1745082> adresinden erişildi.
- Altan, Ç. (1998). Çocuk masallarının kökeni. *Nar çekirdekleri* içinde (ss. 71-133) (2.bs.). İstanbul: İnkılâp.
- Birkalan-Gedik, H. A. (2010). Sözlü kültür ve yazılı kültür arasında: Türkçe Binbir Gece geleneğinde metinlerarası söylemler. *Binbir Gece'ye bakışlar* içinde (ss.45-66). M. Kalpaklı ve N.D. Sönmez (Haz.). İstanbul: Turkuaz.
- Boratav, P. N. (1995). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. İstanbul: Gerçek.
- Boyraz, Ş. (2008). Sözlü anlatıların sürekliliği üzerine düşünceler. *Folklor/Edebiyat*. Sayı 54, 105-118.
- Büyük Türkçe Sözlük* (2017). 21 Eylül 2017 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59c3db90f0d350.17917413 adresinden erişildi.
- Çetinkaya, Z. (2007). Masalların Türkçe öğretimindeki yeri ve önemi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Duymaz, A. (2002). *Tekerlemeler: İrfanı arzulayan sözler*. Ankara: Akçağ.
- Eco, U. (1996). *Anlatı ormanlarında altı gezinti*. (K. Atakay, Çev.). İstanbul: Can.
- Grimm, W. (2005). Masalların özü üzerine. (H. Aydoğan, Çev.). *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*. (104-105), 150-152.
- Karaköse, S. (2003). Masalların metafiziği üzerine. *Milli Folklor Dergisi*. (58), 93-105.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler (28. bs.). Ankara: Nobel.
- Nazlı, A. (2011). Binbir Gece Masallarının Anadolu Türk masallarına etkileri üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya
- Neuman, W.L. (2007). Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar (2. cilt). (2. bs.). (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayınodası.

- Oğuz, M. Ö. (2010). Türkiye’de mit ve masal çalışmaları veya bir olumsuzlama ve tek-tipleştirme öyküsü. *Milli Folklor*. (22), 36-45.
- Ong, W. J. (2003). *Sözlü ve yazılı kültür: Sözüün teknolojileşmesi*. (3.bs.). İstanbul: Metis.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal araştırmaları*. (5.bs.). Ankara: Akçağ.
- Tezel, N. (1987). Türk Masalları. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* içinde (ss. 134-144). İstanbul: Gökyüzü.
- Thomas, R. M. (1998). *Conducting educational research: A comparative view*. West Port, Conn: Bergin & Garvey.
- Warner, M. (2014). *Once upon a time: A short history of fairy tale*. Oxford: Oxford University Press.
- Yardımcı M. ve Tuncer, E. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Ürün.
- Yüksek, Ö. (2010). Masalsız zamanlar. *Binbir Gece’ye bakışlar* içinde (ss. 113-124) M. Kalpaklı ve N.D. Sönmez (Haz.). İstanbul: Turkuaz.